

У МІНІСТЕРСТВІ ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Бакуліна Н. В., Петрук О. М., Повхан К. З., Хорошковська О. Н. Українська мова, мова національних меншин як предмети. Розділ Державного стандарту початкової загальної освіти (освітня галузь "Мова і література" - "Початкова школа", 2010, №8, С. 4-6)

Частини мови.	Знати назви й істотні ознаки частин мови; розрізняти самостійні і службові частини мови; розпізнавати частини мови в текстах; правильно вживати граматичні форми частин мови в усних і письмових висловлюваннях	Неві, контрольньо-оцінні	володіти всіма видами мовленнєвої діяльності; здійснювати перевірку та самоперевірку усних висловлювань і письмових робіт, оцінювати результати навчання
Загальні відомості про граматичні категорії частин мови			
Звукова і графічна системи мови у їх взаємозв'язку. Каліграфія. Техніка письма. Алфавіт	Розрізняти звуки і букви; орієнтуватися у звуковій системі мови; володіти графічною навичкою і технікою письма; знати алфавіт; розташовувати і знаходити слова у словнику за алфавітом; додержуватися найважливіших орфоепічних норм літературної мови		
Правопис. Найуживаніші орфографічні та пунктуаційні правила (норми). Орфографічний словник	Уміти каліграфічно і грамотно списувати і писати з голосу тексти з дотриманням вивчених правил орфографії і пунктуації; дотримуватися правил правопису під час побудови письмових зв'язних висловлювань; самостійно користуватись орфографічним словником для з'ясування правильності написання слова, його окремих форм		
Соціокультурна лінія			
Тематичні групи слів, що називають державу, її столицю, державну символіку, реалії життя народу, відображають його національну специфіку, матеріальну і духовну культуру	Знати і вміти записувати назви держави і її столиці; мати уявлення про державні символи України; розуміти і пояснювати значення слів – назв предметів побуту, народних звичаїв використовувати тематичні групи слів народознавчого змісту в мовленні		
Фольклорні твори великих і малих форм як відображення народного досвіду, особливостей національного характеру	Знати казки, пісні, прислів'я, приказки, загадки, лічилки, уміти доречно використовувати їх у мовленні (усному й писемному) з метою його увиразнення		
Особливості національного мовленнєвого етикету. Правила мовленнєвої поведінки під час спілкування	Знати формули національного мовленнєвого етикету і використовувати їх під час спілкування; дотримуватись етикетних правил спілкування з представниками різних вікових груп і статусів		
Соціальні ролі	Уміти встановлювати елементарні комунікативні контакти під час виконання тих чи інших соціальних ролей у різних життєвих ситуаціях		
Діяльнісна лінія			
Загальнонавчальні вміння і навички: організаційні, загальнопізнавальні, загальномовлен-	Уміти організувати свою навчальну діяльність; виконувати мисленнєві операції – спостерігати, аналізувати мовні явища, порівнювати, узагальнювати, доводити власну думку тощо;		

2. Українська мова, мови національних меншин як предмети навчання

Українська, російська, угорська, румунська, молдовська, кримськотатарська, болгарська, польська, іврит та інші мови як окремі предмети викладаються у всіх загальноосвітніх навчальних закладах України. У школах з українською мовою навчання переважно – російська й польська, у школах з російською та іншими мовами – українська.

Українська мова є не лише окремим предметом навчання. Вона є державною мовою, засобом міжнаціонального спілкування, залучення національних спільнот України до української культури і викладається в усіх ЗНЗ. Успішне засвоєння державної та других мов (першою є мова навчання) – свідчення високої культури людини, її толерантного ставлення до народів – представників різних національностей України, які є її громадянами.

Основною метою навчання української та інших мов як навчальних предметів у початковій школі є засвоєння елементарних мовних знань, формування умінь і навичок слухати-розуміти мовлення, говорити, читати й писати.

Відповідно до мети, головними завданнями навчання української та інших мов є:

- створення позитивної мотивації до їх засвоєння;
- формування умінь і навичок в усіх видах мовленнєвої діяльності;
- засвоєння (перенос, корекція) елементарних знань про найважливіші мовні одиниці, необхідні й достатні для формування мовленнєвих умінь і навичок;
- залучення до національної культури народу, мова якого вивчається як окремий предмет;
- інтелектуальний, моральний, соціокультурний, естетичний розвиток особистості.

Державний стандарт зорієнтовано переважно на українську мову. Він є орієнтиром для розробки регіональних програм з мов, які вивчаються як окремі предмети.

Зміст навчання української мови як державної та інших мов, що вивчаються як окремі предмети, визначено за трьома лініями¹: мовленнєвою, мовною, соціокультурною, які є взаємозалежними, взаємопов'язаними й спрямованими на формування ключових і предметних компетенцій.

¹ Четверта, діяльнісна, лінія визначена в стандарті з мови навчання. На неї слід орієнтуватися під час навчання української як державної та інших мов.

У МІНІСТЕРСТВІ ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Кожну змістову лінію окреслено таким обсягом навчального матеріалу:

Зміст освіти	Державні вимоги до рівня навчальних досягнень учнів
Мовленнєва лінія	
I. Аудіювання (слухання-розуміння)	– <i>уміти</i> сприймати і розуміти мовні одиниці різного рівня (слова, словосполучення, речення), мовлення вчителя, нескладні за змістом тексти;
II. Говоріння (усне діалогічне й монологічне мовлення). Сфери спілкування: особистісна, навчальна, соціально-побутова, світ природи	– <i>уміти сприймати й будувати</i> діалогічні й монологічні висловлювання в межах зазначених сфер; – <i>уміти скласти</i> тексти різних типів мовлення, дотримуючись графічної й орфографічної та пунктуаційної грамотності;
III. Письмо (писемне мовлення)	
IV. Читання. <i>Коло читання:</i> фольклорні й авторські тексти різних жанрів і стилів на соціально-побутові та морально-етичні теми, про Україну, державні символи, рідний край, видатних людей України (народів, мови яких вивчаються як окремі предмети). Навчальні тексти.	– <i>знати</i> назви прочитаних текстів, імена і прізвища письменників; – <i>розрізняти</i> жанри текстів;
1. Формування і розвиток техніки, свідомості та різноманітності читання вголос.	– <i>уміти читати</i> (вголос і мовчки) та розуміти художні й навчальні тексти;
2. Розвиток умінь читати мовчки.	– <i>уміти читати</i> вголос плавно, в міру швидко, правильно, свідомо, виразно
Мовна лінія	
Мова – найважливіший засіб спілкування і пізнання. Рідна, державна та інші мови.	– <i>розуміти</i> значення мови в житті кожного народу, української мови як державної;
1. Звуки і букви. Норми вимови й правопису. Алфавіт. Звуки української (інших мов) порівняно з мовою навчання. Найбільш уживані норми вимови та наголошування.	– <i>знати</i> звукові та графічні відмінності мови навчання й української (інших мов), володіти нормами вимови і наголошування;
Позначення звуків буквами. Алфавіт.	– <i>вміти</i> позначати звуки буквами, писати, дотримуючись вимог до швидкості письма, культури запису;
Основні правила правопису.	– <i>знати</i> основні орфографічні правила й <i>уміти</i> їх застосовувати під час списування та письма з голосу;

Орфографічний та перекладний словники.	– <i>уміти писати</i> , дотримуючись вимог до швидкості письма; – <i>уміти користуватись</i> алфавітом під час роботи зі словниками;
2. Слово. а) номінативне значення слова. Слова, що служать для зв'язку з іншими.	– <i>знати</i> , що у кожній мові предмети, ознаки, дії, кількість тощо названо словом, що є слова, які служать для зв'язку з іншими; знати слова мови, що вивчається як навчальний предмет, в межах зазначених вище сфер спілкування; – <i>уміти доречно вживати</i> слова і словесні формули залежно від ситуації;
Слова і словесні формули на вираження: привітання, подяки, вибачення, поздоровлення, побажання і відповідей на них, згоди/незгоди, запрошення, відмови, радості, гніву тощо.	
б) лексичне значення слова*.	– <i>уміти добирати</i> антоніми і синоніми, розуміти багатозначність, переносне значення слів, розуміти і вживати найпростіші фразеологізми.
3. Будова слова. Основа і закінчення*. Складові основи. Словотвір.	– <i>уміти визначати</i> основу і закінчення, змінювати закінчення у зв'язку з іншим словом; – <i>уміти визначати</i> складові основи, утворювати спільнокореневі слова;
4. Морфологічні ознаки слова. Слово – частина мови (іменник, займенник, прикметник, дієслово, числівник, прислівник, сполучник, прийменник, частка не), їх граматичні ознаки.	– <i>уміти визначати і змінювати</i> слова – різні частини мови, залежно від зв'язку з іншими; – <i>знати і вміти вживати</i> сполучники, прийменники та частку <i>не</i> ;
5. Синтаксичні й пунктуаційні відомості. Словосполучення.	– <i>уміти утворювати</i> словосполучення з прийменниками та без них; – <i>уміти будувати</i> речення, визначати головні й другорядні члени, <i>встановлювати</i> зв'язок між ними; – <i>уміти будувати, поширювати, інтонувати</i> речення, різні за метою висловлювання, <i>вживати</i> такі речення залежно від мети, ставити на письмі відповідні розділові знаки;
Речення, його будова.	
Види речень за метою висловлювання і за інтонацією. Речення-репліки в діалогах.	

* Для мов, які не є спорідненими з мовою навчання, зміст обмежено роботою з антонімами і спостереженням за переносним значенням слів та такими складовими слова, як "Основа і закінчення".

Речення з однорідними членами. Способи зв'язку між ними.	– <i>уживати</i> кличну форму іменників у питальних та спонукальних реченнях, <i>ставити</i> розділові знаки при звертанні;
Текст. Тема і головна думка тексту. Будова тексту. Типи текстів	– <i>уміти складати</i> та інтонувати речення з однорідними членами зі сполучниками та без них, ставити розділові знаки;
	– <i>уміти визначати</i> тему та головну думку тексту
Соціокультурна лінія	
Український соціум (державна, її символіка, народи, мови). Матеріальна й духовна культура народу, мова якого вивчається, видатні особистості. Народні традиції	– <i>знати</i> назву держави, її столиці, державні символи; – <i>знати</i> імена видатних особистостей, які репрезентують народ, мова якого вивчається; – <i>знати</i> слова, що називають реалії життя народу, відображають його матеріальну та духовну культуру; – <i>знати</i> фольклорні твори великих і малих форм

3. Літературне читання

Метою літературного читання є формування читачької компетентності молодших школярів, яка є базовою складовою комунікативної і пізнавальної компетентностей, ознайомлення учнів з дитячою літературою як мистецтвом слова, підготовка їх до систематичного вивчення літератури в основній школі.

У процесі навчання відбувається становлення дитини-читача, здатної до самостійної читачької, творчої діяльності; здійснюється її мовленнєвий, літературний, інтелектуальний розвиток; формуються морально-естетичні уявлення і поняття, збагачуються почуття, виховується потреба в систематичному читанні.

Для досягнення мети виконуються такі завдання:

- формування в учнів повноцінної навички читання як базової у системі початкового навчання;
- ознайомлення учнів з дитячою літературою в авторській, жанровій, тематичній різноманітності; формування у дітей соціальних, морально-етичних цінностей через художні образи літературних творів;
- формування у школярів умінь сприймати, розуміти, аналізувати літературні і навчальні тексти різних видів, з використанням елементарних літературознавчих понять;
- розвиток мовлення учнів; формування умінь створювати власні висловлювання за змістом прочитаного (прослуханого);

– розвиток творчої літературної діяльності школярів;

– формування у школярів прийомів самостійної роботи з різними типами і видами дитячих книжок; умінь здійснювати пошук, відбір інформації для вирішення навчально-пізнавальних завдань;

– виховання потреби в систематичному читанні як засобів пізнання світу, самопізнання, загальнокультурного розвитку.

Відповідно до мети і завдань "Літературного читання" виділено такі змістові лінії: *коло читання, навичка читання, досвід читацької діяльності, літературна творча діяльність.*

Зміст освіти	Державні вимоги до загальноосвітньої підготовки учнів
Коло читання	
Дитяча література в авторській, жанровій, тематичній різноманітності: <ul style="list-style-type: none"> • твори усної народної творчості; • твори видатних письменників-класиків, сучасних письменників України; зарубіжних письменників; • художня література (малі фольклорні форми, казки (народні, літературні), легенди, вірші, оповідання, повісті, п'єси, байки); науково-пізнавальна, енциклопедична література, дитяча періодика; • теми дитячого читання: про рідний край, Батьківщину, природу, дітей, сім'ю, взаємини між людьми, навчання, пригоди, фантастика 	Орієнтуватися у колі дитячого читання: <ul style="list-style-type: none"> знати прізвища письменників-класиків, авторів сучасної дитячої літератури та їхні твори, з якими учні неодноразово зустрічалися під час навчання; основні теми дитячого читання; окремі жанри вивчених творів; розрізняти прозові, поетичні, драматичні, фольклорні та авторські твори; знати, поважати державні національні символи, культуру, національні традиції свого народу, інших народів, які живуть в Україні та за кордоном; усвідомлювати морально-етичний зміст творів; роль читання для пізнання навколишнього світу, формування власної культури
Навички читання	
Усвідомленість, правильність, спосіб читання, засоби виразності усного мовлення (сила голосу, інтонація, логічні паузи, наголос, темп); розвиток темпу читання вголос і мовчки	Володіти повноцінною навичкою читання вголос і мовчки як загальнонавчальним (метапредметним) умінням: сприймати, розуміти (під час читання вголос, мовчки, слухання) зміст творів (текстів) різних видів, виділяти в них суттєву інформацію; читати вголос правильно, плавно, цілими словами і групами слів з дотриманням засобів виразності усного